

Srba, Bořivoj

Prameny a literatura

In: Srba, Bořivoj. *Múzy v exilu : kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů v Londýně v předvečer a v průběhu druhé světové války, 1939-1945 : kulturní politika, "pódiové" programy, koncerty, literární a recitační pořady, taneční vystoupení, divadelní představení, rozhlasová pásma a hry, filmová tvorba, časopisecká a ediční činnost, ideové diskuze*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2003, pp. 839-849

ISBN 8021031344

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123316>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

PRAMENY A LITERATURA

PRAMENY

Základní pramenné fondy

Tzv. Benešův londýnský archiv, fond Ústavu Tomáše Garrigue Masaryka, dep. ve Vojenském historickém archivu, Praha. - Fond *Státní rada-Londýn*, dep. ve Státním ústředním archivu, Praha. - Fond *Freier Deutscher Kulturbund in Grossbritannien*, dep. v býv. Zentrales Staatsarchiv der Deutsche Demokratische Republik, Potsdam. - Fond *Exil*, dep. v býv. Archiv der Wissenschaftlichen Abteilung (Darstellende Kunst) der Akademie der Künste der Deutsche Demokratische Republik, Berlin. - Fond *Exil*, dep. v Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes, Wien. - Fond *Exil*, dep. v Institut Sztuki Państwowej Akademii Nauk, Warszawa. - Fond *Baťa*, dep. v Podnikovém archivu firmy Baťa, Zlín. [Zde viz zejm. fond Baťa a. s., II/osobní odd., výstřížková služba, kart. 426-456.] - Spisové složky vztahující se k činnosti čs. exulantů ve Velké Británii, dep. v býv. Muzeu dělnického hnutí v Brně. - Voskovec + Werich: *České pořady pro válečné vysílání Hlasu Ameriky a BBC do Československa z let 1941-1945*. Řada I.-II. Magnetofonové pásky se zvukovými záznamy rozhlasových pořadů Jiřího Voskovce a Jana Wericha. Přetočeno z původních fólií Hlasu Ameriky (!) z majetku J. Wericha. Praha 1970-1971. Dep. v sekci hudební vědy Ústavu teorie a dějin umění Akademie věd ČR (zvuková laboratoř), stejnojmenný protokol k témuž pořízený Josefem Kotkem při přetáčení desek a zaznamenávající podrobný obsah pořadů (16 stran), ulož. tamtéž. - *Dokumentární album o činnosti Československého zahraničního loutkového divadla Bajka*, dep. v Muzeu boje proti fašismu, Havřířov-Životice. [Zde viz i fotografie a časopis. články vypovídající o kulturní aktivitě čs. vojáků na Středním východě.] - Archiválie různého druhu dokumentující kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů ve Velké Británii za druhé světové války, uchov. v soukr. archivu Oty Ornesta, Praha. - Archiválie různého druhu dokumentující kulturní a umělecké aktivity čs. zahraničních vojáků ve Velké Británii a v dalších zemích světa za druhé světové války (též rozmanitě další sbírkové předměty, mj. militaria), uchov. v soukr. archivu a sbírce Jana Janička, Brno. - Archiválie různého druhu dokumentující kulturní a umělecké aktivity čs. exulantů a čs. zahraničních vojáků na Středním Východě za druhé světové války, uchov. v soukr. archivu Pavla a Zdenky Křižanových, Bílovice nad Svit.

Soudobá periodika

Austrian News. Monatszeitschrift des Austrian Centre. [Published by the Austrian Movement.] Jg. 1942-1946. - *Čechoslovák v Anglii*. [Od 1. č. 3. roč., 1941, list vycházel pod zkráceným názvem *Čechoslovák*.] *Nezávislý týdeník*. [Od č. 28 3. roč., 1942, podtitul zkrácen na *Týdeník*.] London, r. 1, 1939,-7, 1945. - *Čechoslovák Independent Weekly. Special English Edition*. London, r. [1942], č.1-5. - *Jugend Voran. The Independent Periodical of the Austrian Youth in Great Britain*. Jg. 1, 1940,-6, 1945 [?]. - *Junges Österreich in Gross Britannien*. London, Jg.1, 1939,-8, 1945. [Od 5. roč. vycházelo pod názvem *Young Austria*.] - *Kulturní příloha Mladého Československa*. [Cyklostylovaná příloha časopisu *Mladé Československo*.] London, r.1, 1940,-3, 1942. [Vydávání ukončeno v srpnu 1942.] - *Kulturní tribuna. Měsíční příloha Mladého Československa*. London, r. 1, 1942. [Periodikum vycházelo pouze od září do konce toho roku; 1. číslo vyšlo jako příloha č. 20/50 3. ročníku *Mladého Československa* z 19. 9. 1942.] - *London-Information of the Austrian Socialists in Great Britain. Der österreichischen Sozialisten in England*. London, Jg. 1940-1946. [Nr.1-Ende Februar 1940.] - *Mladé Československo. Young Czechoslovakia*. Publ. Vydavatelská rada Mladého Československa. [Původně vycházelo čtrnáctidenně jako cyklostylovaná rozmnoženina, od 28. č. 2. roč., č. z 15. 11. 1941 jako tištěný čtrnáctidenník, od č. 17/47 3. roč., č. z 29. 8. 1942, jako tištěný týdeník, od počátku 4. roč., č. 1 z 2. 1. 1943, pod názvem *Nové Československo*.] London, r.1, 1940,-3, 1942. [Pod názvem *Nové Československo* jako roč. 4, 1943,-6, 1945.] - *Naše noviny*. [Cyklostylovaný deník vydávaný velením čs. zahraniční armády.] Paris-Agde, od 1940 London, r. 1, 1939,-7, 1945. - *New Yorkské listy*. [Deník.] New York, Vol. 65, 1939,-71, 1945. - *Nová svoboda*. London, r. 1, 1941,-[?] - *Nové Československo. Týdeník*. [Pokračování *Mladého Československa*.] London, r. 1 [Mladého Českoslo-

venska roč. 4], 1943,-3 [Mladého Československa roč. 6], 1945. – *Obzor. Literární měsíčník. Literatura, umění, kritika. Literární a umělecká příloha týdeníku Českoslovák*. R. 1, 1941,-4, 1944. [Roč. 1942 byl označen zkráceným podtitulem *Literatura, umění, věda, kritika*. Periodikum vycházelo pouze 10 x ročně, vždy o každém třetím pátku v měsíci.] – *Österreichische Jugend. Zeitung der Österreichische Jugend in England*. London, Jg.1, 1939,-2, 1940. [Počínaje 3. roč. vycházelo pod názvem *Young Austria*.] – *Review 43. Čtvrtletní sborník pro literaturu, umění a vědu*. London, Vol. 1, 1943-1944. [Periodikum vycházelo od ledna 1943 do konce roku 1944, ale do podzimu 1944 vyšla pouze čtyři čísla 1. roč. (svazku).] – *Young Austria. Junges Österreich. Periodical of the Austria Youth Organisation in Great Britain*. [Pokračování listu *Österreichische Jugend*, později podtitul změněn na *Periodical of the Austrian Youth*, od 13. č. 5. roč. list proměněn v přílohu týdeníku *Zeitspiegel*.] London, Jg.1, 1939,-2, 1940 [vycházelo pod původním názvem], Jg. 3, 1941,-7, 1945 [vycházelo pod novým názvem anglickým]. – *Zeitspiegel. Weekly Review*. [Publ. by Austrian Centre Association of Austrians in Great Britain.] London, Jg. 1, 1939,-7, 1945. [Původně vycházelo jako cyklostylovaná rozmožena, od č. 39 roč. 3. z 28. 9. 1941 v tištěné podobě.] – *Die Zeitung. Deutsches Wochenblatt London*. [Též se změněným podtitulem: *Londoner deutsches Wochenblatt*.] London, Jg.1, 1941,-5, 1945. – Dále viz soubory výstřížků časopiseckých článků, mezi nimi i článků pocházejících z čísel různých časopisů, jež se v úplnosti nedochovala, např. v Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes, zde např. signatury Exil 3217, 3562, 3611, 3893, 4221, 5440 a 12555/A, a dále v soukr. archivech.

Soudobé knižní publikace

Beneš, Edvard: *Tři roky druhé světové války. Projevy a dokumenty z r. 1938-42*. [S úvodním slovem Huberta Ripky.] London (Vydavatelství týdeníku Českoslovák) s. a. [1942]. – Bednář, Kamil: *Slovo k mladým*. Praha 1940. – Bednář, Kamil: *Ohlasy Slova k mladým*. Praha 1941. – Blom, Eric: *Music in England*. London 1943. – *Czechoslovakia Fights for Freedom*. London 1941. – *Der deutsche Rundfunk in der Tschechoslowakischen Republik*. [Hrsg. Oscar Frankl.] Praha 1937. – Dvořák, Arnošt: *Husité*. Praha 1919. – Hay, Julius: *Gott, Kaiser und Bauer*. Zürich (Oprecht & Helbling) 1935. – Hess, A.: *Byli jsme v bitvě o Anglii. Českoslovenští stíhači RAF*. New York 1943. [Viz zejm. s. 21, 27, 47, 95, 97.] – Hoffmeister, Adolf: *The Animals Are in Cages*. New York 1941. [Znovu vyd. pod názvem *Unwilling Tourist* v Londýně 1942, česky pod názvem *Turistou proti své vůli* v Praze 1946.] – Jokl, Anna Maria: *Du und Ich, wir alle*. Leipzig s.a. [1930?]. – Jokl, Anna Maria: *Die künstlerischen Grundlagen des Films*. Praha 1936. – Jokl, Anna Maria: *Das süsse Abenteuer*. Praha 1937. [2. vydání: Wien, Globus Verlag, 1946.] – Jokl, Anna Maria: *Die wirklichen Wunder des Basilius Knox*. Praha 1938. [2. vydání: Wien-Zürich-Berlin 1947.] – Kleiner, K.: *700 let anglo-českých vztahů. Politická knihovna Českoslováka*. London (Vydavatelství týdeníku Českoslovák) 1941. – *Kunst und Wissen: Eine Materialsammlung für Veranstaltungen*. [Hrsg. von German League of Culture-Austrian Centre-Young Czechoslovakia-Free German Youth-Young Austria-Working Refugee Women.] London s. a., Nr.4-8, 10-20. – Langer, František: *Děti a dyka*. London (Kruh přátel československé knihy pečící týdeníku Českoslovák v Londýně) s.a. [1943]. – Langer, František: *Children and the Dagger*. London 1944. – Langer, František: *Deti i kindžal*. Moskva 1945. – Langer, František: *Děti a dyka*. Praha 1946. – Marný, Tomáš [František Klátil]: *Sláva má starosti. Polemiky-komentáře-novinářské články*. London 1943. – *O Anglii a Angličanech*. [Uspoř. Gustav Winter.] London (Kruh přátel československé knihy pečící týdeníku Českoslovák) 1941. – Palkovský, Karel Břetislav: *Londýnské epistoly 1940-1945. Stati a úvahy významného čs. diplomata a publicisty*. Praha 1946. – Palkovský, Karel Břetislav: *Svítlání. Hra o 3 dějstvích*. London 1942. – *Pour la Tchecoslovaquie. Hommage a un pays martyr*. [Uspoř. František Matoušek.] Paris 1939. – *Povídky, které vyprávíme všichni*. [Uspoř. a redig. Paul Tabori.] London (Hodder & Stoughton) s.a. – Priester, Eva: *Aus Krieg und Nachkrieg. Gedichte und Übersetzungen*. S. I. [London] s. a. [1946]. – Priester, Eva: *Aus Krieg und Nachkrieg 1939-45. Gedichte und Übertragungen*. [Rozšířené vydání.] Wien (Globus Verlag) 1946. – Priester, Eva: *Austria-Gateway to Germany*. London (Austrian Centre) 1943. – Priester, Eva: *Zwischen Gestern und Morgen. Gedichte*. London 1942. – Stifter, Adalbert: *Vítek*. Praha 1926 (znovu tamtéž 1953). – *Stimmen aus Böhmen. Eine Sammlung*. [Hrsg. Paul Reimann-Rudolf Popper. Red. Anna Maria Jokl. Mit Beitrag v. Rudolf Fuchs, Oskar Kokoschka, Egon Erwin Kisch usw.] London (Verlag der Einheit) 1944. – Synek, Emil: *Lidice. Hra o třech jednáních*. London 1943. – Španiel, O.: *Československá armáda druhého odboje*. Chicago (Čs. národní rada v USA) s. a. [Viz zejm. s. 35-36, 96, 119, 131-132.] – Tabori, Paul: *They came to London*. London 1943. – *Ústy domova*. [Uspoř. Karel Brušák a Otto /!/. Ornest.] London (Edice Mladé Československo) 1941. – *Die Vertriebenen. Dichtung der Emigration. 37 Poems by refugee authors from Austria, Czechoslovakia and Germany*. [Hrsg. Albert Fuchs.] London (Free German League of Culture-Austrian Centre-Young Czechoslovakia) 1941. – Vuk, Václav: *Proti přesile. Nové cesty do zahraničního vojska. Kapitoly z československých vojenských osudů od Mnichova po La Manche*. London (Vydavatelství týdeníku Českoslovák.) 1942. [Viz zejm. s. 43, 58, 145-149.] – Žižka, V.: *Lidice. Who Killed Heydrich?* London (Hutchinson & Company Publishers Ltd.) 1943.

Osobní výpovědi

a) Ústní

Osobní sdělení Jany Ebertové (Brno) z 25. 6. 1976, Elišky Frejkové (Elsbeth Warnholtzová, Praha) z 27. 11. 1968 a z 27. 1. 1969, Zdeňka Hapaly–Kopeckého (Český Těšín) z 22. 6. 1968 (Brno), Pavla a Zdenky Křížanových (Bílovice nad Svitavou) z 15. 9. 1967, Františka Krupici (Bílovice nad Svitavou) z 25. 12. 1967, Oty Ornesta (Praha) ze 14. 10. 1968, z 22. 11. 1968, z 19. 9. 1972 a z 16. 10. 1994, Pavla Tigrida (Praha) z října 1994 (Brno) a z 11. 11. 1994 (Plzeň). Záznamy o těchto sděleních uchov. ve svém soukr. archivu Bořivoj Srba.

b) Písemné

Dopis Oty Ornesta Bořivoji Srbovi ze 7. 1. 1969. List je uchov. v soukr. archivu adresáta. – Dopisy Zdeňka Hapaly–Kopeckého témuž z 17. 8. 1968 a z 21. 4. 1969. Listy jsou uchov. v soukr. archivu adresáta. – Frejková, Eliška [Elsbeth Warnholtzová]: *Der Tschechisch-deutsche Bühnenklub: Ein Bericht*. [Zpráva vypracovaná pro Akademie der Künste, Berlin, Německá demokratická republika.] Typoscript uložen v býv. Archiv der Wissenschaftlichen Abteilung (Darstellende Kunst) der Akademie der Künste der DDR, Berlin, DDR. – Herz, Peter: *Bericht über die kulturellen Vereinigungen der österreichischen Emigranten in Grossbritannien*. Typoscript uložen v Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes, Wien, sign. Akt Nr. 8726. – *Junges Österreich in Grossbritannien. Tätigkeitsbericht*. Typoscript uložen v Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes, Wien, sign. Akt Nr. 589. – Küter, Charlotte: *Erinnerungen*. Typoscript uložen v býv. Archiv der Wissenschaftlichen Abteilung (Darstellende Kunst) der Akademie der Künste der DDR, Berlin DDR, sign. II-GB 312. – [Probst, Friedrich]: *Erinnerungen des Österreicher Friedrich Probst. Erinnerungsstücke des Österreicher Friedrich Probst welcher in der englischen Emigration am Aufbau der Junges Österreich mitarbeitete und später in die britische Armee eintrat*. Typoscript uložen v Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes, Wien, sign. Akt Nr. 7220/1. – Reimann, Paul: *Erinnerungen. Exil der Tschechoslowaken in England*. Typoscript uložen v Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes, Wien, sign. Akt Nr. 10326. [Viz zejm. s. 8–9, 11–12, 15–16, 25–28.]

c) Rozhlasové pořady

[Červinka, Josef]: *Trpělivě obnošené tělo*. Vyprávění Josefa Červinky, tj. Josefa Schwarze, o vlastních životních osudech v rozhlasových relacích vysílaných ve dnech 18. 5. (část 6.) a 25. 5. (část 7.) 2001 v rámci série pořadů *Život, osudy, osobnosti* na stanici Vltava Českého rozhlasu. – Fischl, Viktor: *Setkání*. 6. díl rozhlasové četby na pokračování, vysíláno Českým rozhlasem na stanici Vltava 3. 8. 1996. – „Setkání“. Rozhovor s Josefem Červinkou, tj. Josefem Schwarzem, rozhlasová relace vysílaná ve dnech 17. 5. a 26. 7. 1998 na stanici Vltava Českého rozhlasu při příležitosti 75. výročí vzniku Čs. rozhlasu. – „V' für Victory“. Dokumentární pořad Karla Vondráčka a M. Tomana o čs. vysílání BBC za války, relace vysílaná Českým rozhlasem na stanici Vltava 21. 11. 1994.

Publikované memoáry a autobiografické práce

Beneš, Edvard: *Mnichovské dny. Paměti*. Praha (Svoboda) 1968. – Beneš, Edvard: *Paměti. Od Mnichova k nové válce a k novému vítězství*. Praha (Orbis) 1947. [Viz zejm. s. 312–337, 391–414, 448–493.] – Brinitzer, Carl: *Hier spricht London. Von einem der dabei war*. Hamburg 1969. [Viz zejm. s. 117–118.] – Brück, Eva: *Im schatten des Hackenkreuzes: Kindheit und Jugend 1926–1949*. Freiburg [Breisgau] (Ahrman-Verlag) 1993. – Bünsch, Franz: *Das österreichische Exiltheater „Laterndl“ in London*. In: *Österreicher im Exil 1934 bis 1945*. Protokoll des Internationalen Symposiums zur Erforschung des österreichischen Exils von 1934 bis 1945, abgehalten vom 3. bis 6. Juni 1975 in Wien. [Hrsg. v. Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes, Wien, – Dokumentationsstelle für neuere österreichische Literatur, Wien.] Wien 1977. S. 441–450. – Čapek, Karel: *Divadelníkem proti své vůli*. Praha (Československý spisovatel) 1968. [Zde viz zejm. s. 383.] – Červinka, Josef [Josef Schwarz]: *Trpělivě obnošené tělo*. Týden, r. 4, 1997. – Dutka, Albert: *Z dopisu námořního kapitána*. In: *Theater–Divadlo. Vzpomínky českých divadelníků na německou okupaci a druhou světovou válku*. [Uspoř. a redig. František Černý.] Praha (Orbis) 1965. S. 312–313. – Feirabend, Ladislav K.: *Beneš mezi Washingtonem a Moskvou*. Washington 1966. – Fierlinger, Zdeněk: *Ve službách ČSR. Paměti z druhého zahraničního odboje*. Sv. 1. Praha 1951. [Viz zejm. s. 327–330.] – Firt, Julius: *Cestou k Únoru: počátky byly v Londýně (Záznamy–1)*. Svědectví, Čtvrtletník pro politiku a kulturu [Paris], r. 11, 1972, č. 40, s. 520 n. – Firt, Julius: *Cestou k Únoru*:

počátky byly v Londýně (Záznamy-2). Svědectví, Čtvrtletník pro politiku a kulturu [Paris], r. 12, 1973, č. 46, s. 211-251. – Firt, Julius: *Knihy a osudy*. Brno (Atlantis) 1991. [1. vydání v ČSFR, původně publ. v Indexu, Köln am Rhein r. 1972.] [Viz zejm. s. 50 n.] – Firt, Julius: *Záznamy ze starých deníků*. Köln am Rhein (Index) 1985. – Firt, MUDr. L.: *Od Eufratu až po Benghazi. Historie čs. vojenské jednotky na Středním Východě*. Praha (Nakladatelství Práce) 1947. [Viz zejm. s. 7-8.] – [Viktor Fischl]: *Život s nadějí na návrat. „Skutečně doma jsem jenom v češtině“, tvrdí spisovatel a diplomat Viktor Fischl*. [Interview zaznamenal Josef Mlejnek.] Národní 9, Kulturní sekce Nedělních LN, Lidové noviny 20. 7. 1996, s. XIII. – Freund, Erich: *Deutsches Theater im Londoner Exil*, Theater der Zeit (Berlin, DDR), Jg. 1, 1946, Nr. 4, S. 20-22. – *Der gekreuzigte Gräsa. Begegnungen mit Zeugenassen*. [Hrsg. Max Zimmering.] Rudolfstadt 1969. – Golombek, Bedřich: *Co nebude v dějepisě*. Brno (Průboj) 1945. [Viz zejm. s. 140-141, 152-169, 196-200.] – Hapala-Kopecný, Zdeněk: *České loutky na Středním východě*. In: *Theater-Divadlo. Vzpomínky českých divadelníků na německou okupaci a druhou světovou válku*. [Uspoř. František Černý.] Praha (Orbis) 1968. S. 308-312. – Herz, Peter: *Kleinkunsthöhle „Blue Danube“ in London 1939-1945*. In: *Österreicher im Exil 1934 bis 1945. Protokoll des Internationalen Symposiums zur Erforschung des österreichischen Exils von 1934 bis 1945*. [Hrsg. v. Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes, Wien, -Dokumentationsstelle für neuere österreichische Literatur, Wien.] Wien 1977. S. 451-458. – Hodek, J.: *Útěk do druhého odboje*. Praha 1946. – Hoffmeister, Adolf : *Lidice*. In : *Theater-Divadlo. Vzpomínky českých divadelníků na německou okupaci a druhou světovou válku*. [Uspoř. František Černý.] Praha (Orbis) 1965. S. 320-326. – Hronek, Jiří: *Byl jsem při tom, když se hrotil svět*. Praha (Vydavatelství a nakladatelství Novinář) 1986. [Viz zejm. s. 105-113, 122-129, 178-222, 240-244.] – Hronek, Jiří: *Když se hrotil svět. Český novinář v emigraci*. 1. část. Praha (Nakladatelství Práce) 1946. [Viz zejm. s. 30, 37, 42, 58.] – Hronek, Jiří: *Od porážky k vítězství. Český novinář v emigraci*. 2. část. Praha (Nakladatelství Práce) 1947. [Viz zejm. s. 14-15, 33-35, 43-47, 54, 83-85, 116-120, 136, 162-171, 183, 196-222.] – Churchill, Winston Spencer: *Druhá světová válka*. Sv. 6. Praha (Nakladatelství Lidové noviny) 1995. – Jestřáb, Vojtěch: *Hovoříme s Hugo Haasem, Herec a svět, herec a domov*, Kulturní tvorba, r. 2, 1963, č. 36, s. 15. – Ježková, Alena: *Tři. Orten-Ornest-Ohrenstein*. [Interview s Otou Ornestem.] Reflex, r. 5, 1994, č. 3, s. 46-48. – Kannonier, Waltraud: *Zwischen Flucht und Selbstbehauptung: Frauen-Leben im Exil*. Linz (Trauner) 1989. – Klapálek, Karel: *Osvětený boj. Vzpomínky armádního generála K. Klapálka z 2. světové války*. Praha (Naše vojsko) 1966. – Kocman, Vincenc: *Boj bez slávy. Vzpomínky interbrigadisty a příslušníka zahraničního odboje*. Brno (Krajské nakladatelství) 1962. [Viz zejm. s. 8, 11-13.] – Kokoschka, Oskar: *Mein Leben*. München (F. Bruckmann) 1971. – Korbelt, Josef: *The Communist Subversion of Czechoslovakia 1938-1948*. Princeton [USA] 1958. – Langer, František: *Byli a bylo*. Praha (Československý spisovatel) 1963. – Langer, František: *Byli a bylo*. Praha (Státní pedagogické nakladatelství) 1991. [Viz zejm. s. 5-7, 234-249, 264-272, 296-298.] – Langer, František: *Poznámka autorova*. In: *týž: Děti a dyka*. London (Klub přátel československé knihy péčí týdeníku Čechoslovák) s. a. [1943]. S. 2. – Langer, František: *Za války*. In: *Theater-Divadlo. Vzpomínky českých divadelníků na německou okupaci a druhou světovou válku*. [Uspoř. František Černý.] Praha (Orbis) 1965. S. 278-288. – Larsen, Egon: *Deutsches Theater in London. Ein ungeschriebenes Kapitel Kulturgeschichte*. Zick Zack [Bad Pyrmont], Jg. 2, 1948, Nr. 3, S. 13-15. – Larsen, Egon: *Deutsches Theater in London (1939-1945): Ein unbekanntes Kapitel Kulturgeschichte*. Deutsche Rundschau, Jg. 83, April 1957, S. 378-383. – Laštovička, Bohuslav: *V Londýně za války. Zápisy o novou ČSR 1939-1945*. Praha (Státní nakladatelství politické literatury) 1960. [Viz zejm. s. 51, 64-65, 69-70, 74-77, 82-83, 93.] – Loucký, František: *Zůstal jsem sám. Vzpomínky z války*. Praha (Orbis) 1946. – Mastný-Štefan, František: *Probijte se! (Debrouillez-vous!)* Praha (Nakladatelství Rok) 1946. – Mikota, Jan: *Osvobozené a Mexiko*, Rudé právo 21. 1. 1968, s. 4. – *Mitgelacht-Dabeigewesen: Erinnerungen aus sechs Jahrzehnten Kabarett*. [Hrsg. Helga Bermann.] Berlin [DDR] (Henschelverlag) 1967. [Viz zejm. s. 312-316]. – Mucha, Jiří: *Oheň proti ohni*. Praha 1970. – Mucha, Jiří: *Podivné lásky*. Praha (Mladá fronta) 1988. [Viz zejm. s. 101-102, 164, 249, 252, 262-263, 267, 279-283, 294-298, 301-306, 308, 324-325, 330-331, 336, 341, 343-344, 347, 362, 369, 386-388, 393-394, 422.] – Nesign.: *Se západní brigádou do vlasti. Rozhovor se členy orchestru ND Jaroslavem Bízou, Václavem Kolasem a Jaroslavem Pondělíčkem*. In: *Jaro Národního divadla v Praze 1945. Ročenka Národního divadla*. [Uspoř. J. M. Kvapil.] Praha (Národní divadlo) 1946. S.173. – Novotná, Jarmila: *Byla jsem šťastná*. Praha (Melantrich) 1991. – Ornest, Ota: *Emigrace*. In: *Theater-Divadlo. Vzpomínky českých divadelníků na německou okupaci a druhou světovou válku*. [Uspoř. František Černý.] Praha (Orbis) 1965. S. 326-331. – Ornest, Ota: *Krajiny, na něž se nezapomíná. Rozhovor s Otou Ornestem*. [Připravila Marie Valtrová.] Scéna, r. 15, 1990, č. 3 (22. 2. 1990), s. 12; č. 4 (7. 3. 1990), s. 13; č. 5 (14. 3. 1990), s. 12; č. 6 (28. 3. 1990), s. 11. – Otradovicová, Jarmila: *Hrdinství je prosté. Vyprávění podle vzpomínek stíhacího letce*. Praha (Naše vojsko) 1960. [Viz zejm. s. 76, 100-101.] – Palkovský, Karel B. [Břetislav]: *Předmluva*. In: *týž: Svítání. Hra o třech dějstvích*. London 1942. S. I-XII, 80. – Patzaková, A. J. [Anna Patzaková-Jandová]: *Česká hudba v Anglii*, Rytmus, r. 10, 1945/1946, č. 2, s. 10-12. – Patzaková, A. J.: *O naší kulturní práci za války v Británii*, Nová svoboda, r. 22, č. 16-17. – R. [Redakce]: *Voskovec a Werich po dvaceti letech* [interview s Jiřím Voskovcem a Janem Werichem], Divadelní zápisník, r. 2, 1947, č. 2, s. 108-114. – Richter, Friedrich: *Auf*

Theatertour in England. In: „...gelebt für alle Zeiten“: Schauspieler über sich und andere. [Hrsg. Renate Seydel.] Berlin [DDR] 1980. S. 292–307. – Sommer, Ernst: *Expresse aus Verirrung*. [Autobiografie.] Wien-Zürich 1949. [Česky vyšlo pod názvem *Vyděrač z poblouznění*, Praha (Státní nakladatelství krásné literatury a umění) 1963.] – Spitz, Rudolf: *Das Laternndl in London*. In: *Theater im Exil 1933–1945. Katalog zur Ausstellung. Akademie der Künste, Berlin–West, 21.10.–18.11. 1973*. [Hrsg. Walter Huder.] Berlin–West (Akademie der Künste) 1973. S. 28–30. – Spitz, Rudolf: *Das Laternndl und seine Autoren*. In: *Theater im Exil 1933–1945. Schriftenreihe der Akademie der Künste, Berlin–West*. Bd. 12. [Hrsg. Lothar Schirmer.] Berlin–West (Akademie der Künste) 1979. S. 128–132. – Svoboda, Ludvík: *Z Buzukuhu do Prahy*. Praha (Mladá fronta) 1960. [Viz zejm. s. 20–21.] – Šmeral, Vladimír: „Bez studu jítí pražskou ulicí“. In: *Theater–Divadlo. Vzpomínky českých divadelníků na německou okupaci a druhou světovou válku*. [Uspoř. František Černý.] Praha (Orbis) 1965. S. 38–41. – Taub, Valter: *O jedné cestě původně neplánované*. In: *Theater–Divadlo. Vzpomínky českých divadelníků na německou okupaci a druhou světovou válku*. [Uspoř. František Černý.] Praha (Orbis) 1965. S. 313–319. – [Tauský, Vilém]: *Vilem Tausky tells his story*. London 1979. – *Theater–Divadlo. Vzpomínky českých divadelníků na německou okupaci a druhou světovou válku*. [Uspoř. a redig. František Černý.] Praha (Orbis) 1965. [Viz zejm. s. 273–342, 396–404.] – [Tigríd, Pavel]: *Interview s Pavlem Tigrídem*, Student, r. 4, 1968, č. 34 (21. 8. 1968), s. 1. – Tigríd, Pavel: *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*. Toronto (Sixty-eight Publishers Corp.) 1988 [1. vydání]. Praha (Odeon) 1992 [v Odeonu 3. vydání]. [Viz zejm. s. 56, 100–102, 109, 120–121, 134, 139–140, 150, 188–191.] – Václavík, Zdeněk: *Jediná hvězda-domov. Cesty a osudy našich vojáků ze západu s původními dokumentárními fotografiemi*. Třebechovice pod Orebem (Dědourek) 1946. [Viz zejm. s. 117–128.] – Václavík, Zdeněk–Schrich, Josef: *Z protektorátu do republiky. Příběhy příslušníků čs. zahraniční armády ze západu*. Praha (Nakladatelství Naše vojsko) 1946. [Viz zejm. s. 5–27.] – Valtrová, Marie–Ornest, Ota: *Hraje váš tatínek ještě na housle? Rozhovor Marie Valtrové s Otou Ornestem*. Praha (Primus) 1993. [Viz zejm. s. 12, 26–27, 29, 32–45, 48–49, 52–58, 60–69, 80, 82–87, 90–100, 102–110, 123, 140–141, 157–160, 165, 182, 186, 207–208, 248–252, 341–347.] – Voskovec, Jiří: *Americké kuriozity*. In: týž: *Klobouk ve křoví. Výbor veršů V+W (1927–1947)*. [Vybral a doprovod napsal Jiří Voskovec.] Praha (Mladá fronta) 1996. [3. vydání, v Mladé frontě vydání 1., viz zejm. s. 221–237, 272–274.] – Voskovec, Jiří: *Hollywoodská epizoda*. In: *Theater–Divadlo. Vzpomínky českých divadelníků na německou okupaci a druhou světovou válku*. [Uspoř. František Černý.] Praha (Orbis) 1965. S. 296–305. – Voskovec Jiří: *Šminkou na zrcadlo*. In: *Jan Werich .....tiletý. Zdravice Werichových přátel k 6.2.1965*. [Uspoř. Josef Träger.] Praha (Orbis) 1965. S. 5–8. – Weiss, Jiří: *Bílý Mercedes*. Praha (Victoria Publishing) 1995. – Zimmering, Max: *Politische Bühne im Exil*. In: *Der gekreuzigte Grischa. Begegnungen mit Zeitgenossen*. [Hrsg. Max Zimmering.] Rudolfstادت 1969. S. 60–70. – Zimmering, Max: *Vierundzwanzig Schwarze Schafe*. In: *Mitgelacht–Dabeigewesen: Erinnerungen aus sechs Jahrzehnten Kabarett*. [Hrsg. Helga Bermann.] Berlin [DDR] (Henschelverlag) 1967. S. 312–316.

Publikované prameny a reprinty literatury primární povahy

Beneš, Dr. Edvard: *Šest let exilu a druhé světové války. Řeči, projevy a dokumenty z r. 1938–45*. Třetí doplněné vydání knihy *Tři roky druhé světové války*. Praha (Nakladatelství Družstevní práce a nakladatelství Orbis) 1946. – *Bojující Československo 1938–1945. Kniha dokumentů*. [Sborník dokumentů k politickým dějinám ČSR za války. Red. V. Žižka /Londýn/.] Košice [květen] 1945. – *Deutschlands Erwachen. Kabarett unter Hakenkreuz 1933–1945*. Kleinkunststücke. Bd. 3. [Hrsg. Volker Kühn.] Berlin [Weinheim u. Berlin] (Quadriga-Verlag) 1989. [Viz zejm. s. 53–76, 179–210, 239–243, 258–264, 308, 351, 360–365.] – *Dokumenty z historie československé politiky–Acta Occupationis Bohemiae et Moraviae*. Sv. 1. Praha (Academia, nakladatelství Čs. akademie věd) 1966. – Drtina, Prokop: *A nyní mluví Pavel Svatý...* Praha 1945. – *Exil Drama Sammlung. Stücke aus dem Exil*. [Hrsg. Hansjörg Schneider.] Berlin (Henschel Verlag) 1984. – Kerr, Alfred: *Ich kam nach England. Ein Tagebuch aus dem Nachlass*. [Hrsg. Walter Huder u. Thomas Koebner.] *Schriftenreihe Literaturwissenschaft*. Bd. 9. Bonn 1979. – *Kronika Armádního uměleckého divadla (Kronika D 34)*. [Uspoř. Zuzana Kočová.] Praha (Naše vojsko) 1955. [Viz zejm. reprinty dokumentačních materiálů na s. 117–121, 149–151, 217, 219, 281–284, 301, 308–314.] – Langer, František: *B.B.C. Londýn*. Praha 1947. – Langer, František: „ – divadelníkem z vlastní vůle. Výbor z prací o divadle a dramatu.“ *Edice České divadlo*, sv. 9. [Uspoř. Viktor Kudělka] Praha (Divadelní ústav) 1985. – Langer, František: *Nový padesátník*. [Pozdrav Josefu Kudičkoví k padesátinám, Londýn, leden 1942.] In: týž: *Byli a bylo*. Praha (Státní pedagogické nakladatelství) 1991. S. 296–298. – Lederer, Josef: *Básnické dílo*. [S předmlouvou Ivana Jelínka.] Praha (Rozmluvy, nakladatelství Alexandra Tomského) 1993. [Viz zejm. verše vzniklé v letech 1939–1945 v Británii.] – Masaryk, Jan: *Volá Londýn*. [S předmlouvou Josefa Kopty.] Praha–London (Práce–Lincolns–Prager) 1948. [Viz zejm. s. 15, 164, 178, 181, 268–269, 274–275.] – *Menschen im Exil. Eine Dokumentation der sudetendeutschen sozialdemokratischen Emigration von 1938 bis 1945*. [Hrsg. Seliger–Archiv, Stuttgart.] Stuttgart (Seliger–Archiv) 1974. – Nielsen, Frederic W.: *Emi-*

grant für Deutschland. In der Tschechoslowakei, in England und in Kanada. Tagebuchaufzeichnungen, Anrufe und Berichte aus den Jahren 1933–43. [Sonderband.] Darmstadt (Bläschke) 1977. – *Österreicher im Exil. Grossbritannien 1938–1945. Eine Dokumentation. Mit einem Geleitwort von Herbert Steiner.* [Hrsg. Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes. Einleitungen, Auswahl und Bearbeitung Wolfgang Muchitsch.] Wien (Österreichischer Bundesverlag) s.a. [1992]. – Sitenký, Ladislav: *Z válečného deníku.* Praha (Naše vojsko) 1991. – *So weit die scharfe Zunge reicht. Die Antologie des deutschsprachigen Cabarets.* Mit einem Essay v. Werner Finck. [Hrsg. Klaus Budzinski.] München–Bern–Wien (Scherz Verlag) 1964. – Stránský, Jaroslav: *Hovory k domovu.* [S předmluvou Ferdinanda Peroutky.] Praha (Nakladatelství František Borový) 1946. – *Stücke aus dem Exil.* [Hrsg. Hansjörg Schneider.] Berlin [DDR] 1984. – Táborský, Eduard: *Pravda zvířela. Deník druhého zahraničního odboje.* Praha (Vydavatelstvo Družstevní práce) 1947. [Deník autor před vydáním roku 1946 zredigoval.] [Viz zejm. s. 122–123, 134–135, 143, 162–164, 179, 192, 198, 219–233, 247, 263, 269–270, 287, 292–299, 314, 320–332, 338–363, 369, 373–375, 378–386, 390, 397, 400–401, 410, 412, 426–427, 430–431, 433–457.] – Táborský, Eduard: *Prezidentův sekretář vypovídá. Deník druhého zahraničního odboje.* Sv. 1–2 Zürich (Konfrontace) 1978 a 1983. – *V hodině dvanácté. Soubor projevů státního prezidenta a členů vlády Protektorátu Čechy a Morava po 27. květnu 1942.* Praha (Orbis) 1942. [Viz zejm. s. 14, 16–17, 37, 41–42, 70–72, 103–105, 107.] – Voskovec, Jiří: *Klobouk ve křoví. Výbor veršů V+W (1927–1947).* Praha (Čs. spisovatel) 1966. [Viz zejm. s. 224–237.]

LITERATURA

Časopisecké články

Boháč, Ladislav: *Za Sašou Machovem*, *Práce Národního divadla*, r. 1, 1951, č. 5 (červen 1951). – Černý, František: *U doktora Galéna*, *Divadelní noviny*, r. 6, 1963, č. 23, s. 2. – jmk [J. M. Kvapil]: *Petr Lotar po letech v Praze*, *Divadlo*, r. 32, 1946, č. 9 (30. 11. 1946), s. 171–172. – Mikota, Jan: *Osvobozené a Mexiko. Rudé právo* 21.1.1968. S. 4. – Nesign.: „*Jiří Mucha [...]*“ In: *Národní divadlo. Činohra. Jiří Mucha: U zlatého věku [...]*. [Programový leták vydaný k premiéře hry provedené ve Stavovském divadle 24. 2. 1947.] Praha (Národní divadlo) 1947. S. [3]. – Nesign.: *Stručný přehled druhého desetiletí V+W 1937–1947*. In: *Divadlo V+W*. [Bulletin vydaný k premiéře hry Voskovce a Wericha *Pěst na oko* 28. 4. 1947.] Praha (Divadlo V+W) 1947. S. [27–31]. – Nesign.: *Československé umění ve Švýcarsku*. In: *Jaro Národního divadla v Praze 1945*. [Redig. J. M. Kvapil.] Praha (Siroťci, vdovský a podpůrný spolek členů Národního divadla v Praze) 1946. S. 204. – Ornest, Ota: *Divadlo ve Velké Británii* [I.–II.], *Divadelní zápisník*, r. 1, 1945/1946, č. 3–4 (leden 1946), s. 106–113; č. 5–6 (březen 1946), s. 151–157. Ornest, Ota: *Baletní podivná v Londýně*, *Divadelní zápisník*, r. 1, 1945/1946, č. 7–8 (květen 1946), s. 247–250. – Petříková, V.: *Saša Machov se vrací*, *Svobodné noviny* 5. 9. 1945. – Poch, Josef: *Spisovatel a skutečnost*, *Lid* 20. 4. 1946. – Rychlík, Jan: *Loučíme se s Jaroslavem Ježkem*, *Svobodné noviny* 1. 1. 1947. – stál: *Knížky o Jaroslavu Ježkovi*, *Svobodné noviny* 4. 1. 1947. – Srp, Karel–Cinger, František: *Jak Werich s Ježkem utíkali do USA*, *Právo* 3. 11. 2001, s. 14. – Švehla, Jaroslav: *Ze švýcarských jevišť*, *Divadlo*, r. 33, 1947, č. 9 (15. 12. 1947), s. 135–136. – vř: *Návrat Františka Langra*, *Práce* 19. 6. 1945.

Monografické spisy

Albrechtová, Gertruda: *Die Tschechoslowakei als Asyl der deutschen antifaschistischen Literatur*. Bratislava, s. a. – Bachstein, Martin K.: *Die Exilpolitik der Tschechoslowakischen Auslandsregierung im Jahr 1941*. In: *Das Jahr 1941 in der europäischen Politik*. [Hrsg. Karl Bosl.] München–Wien 1972. – Becker–Cajthamlová, Anna: *Klub der tschechischen und deutschen Bühnenangehörigen*, *Interscaena '73*, *Acta scaenographica* (Praha), r. 3, 1973, č. 4, s. 41 n. – Berghaus, Günter: *Producing Art in Exile: Perspectives on the German Refugee's Creative Activities in Great Britain*. In: *Theatre and Film in Exile. German Artists in Britain, 1933–1945*. [Edit. by Günter Berghaus.] Oxford–New York–München (Oswald Wolff Books–Berg Publisher) 1989. Pp. 15–45. – *Britain's New Citizens. The Story of the Refugees from Germany and Austria*. [Edit. by The Association of Jewish Refugees in Great Britain.] London 1951. – Clarke, Alan: *Die Rolle des Theaters des „Freien Deutschen Kulturbundes in Grossbritannien“ im Kampf gegen den deutschen Faschismus (1938–1947). Ein Beitrag zur Untersuchung des deutschen antifaschistischen Exiltheaters. Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades an der Philos. Fakultät der Humboldt-Universität Berlin*. Berlin [DDR] (Humboldt-Universität) 1972. – Clarke, Alan: „*They Came to a Country*“: *German Theatre Practitioners in Exile in Great Britain, 1938–1945*. In: *Theatre and Film in Exile. German Artists in Britain, 1933–1945*. [Edit. by Günter Berghaus.] Oxford–New York–München (Oswald Wolff Books–Berg Publishers) 1989. Pp. 99–119. [Viz zejm. s. 103–105, 107–111, 113, 117.] – Čejka, Eduard: *Československý odboj na Západě*

(1939–1945). Praha (Mladá fronta) 1997. [Viz zejm. s. 7–14, 23–25, 50–57, 66–71, 80–82, 88–95, 101–109, 125–154, 224–264, 345–350, 360–368, 442–444, 476–477.] – Frank, Hanuš: „Louis Fürnberg [...]“ In: *Echo zleva. O práci agitacní umělecké skupiny německých komunistů Echo von links na Karlovarsku*. [Uspoř. a zpracoval Hanuš Frank.] Karlovy Vary (Okresní osvětový dům) 1961. [Viz zejm. s. 31.] – Grossmann, Kurt R.: *Die Exilsituation in der Tschechoslowakei*. In: *Die deutsche Exilliteratur 1933–1945*. [Hrsg. v. Manfred Durzak.] Stuttgart (Philipp Reclam jun.) 1973. S. 66–72. – Hans, Jan: *Über Produktionsbedingungen des Theaters im Exil*. In: *Theater im Exil 1933–1945. Ein Symposium der Akademie der Künste*. [Hrsg. Lothar Schirmer.] *Schriftenreihe der Akademie der Künste* [Berlin–West]. Bd. 12. Berlin–West (Akademie der Künste) 1979. S. 165–171. – Hellmuth–Brauner, Vladimír: *Rudolf Fuchs. (1890–1942)*. Literární pozůstalost Praha (Literární archiv Památníku národního písemnictví) 1972. – Hippen, Reinhard: *Satire gegen Hitler. Kabarett im Exil*. Zürich (pendo-Verlag) 1986. [Viz zejm. s. 107–143, 108, 110–111.] – Hirsch, Karl Jakob: *Kabarett in der Emigration*. In: *Theater im Exil 1933–1945. Katalog zur Ausstellung, Akademie der Künste, Berlin–West*. [Hrsg. Walter Huder.] Berlin–West (Akademie der Künste) 1973. S. 62–63. – Hirschfeld, Gerhard: *Great Britain and the Emigration from Nazi Germany: An Historical Overview*. In: *Theatre and Film in Exile. German Artists in Britain, 1933–1945*. [Edit. by Günter Berghaus.] Oxford–New York–Munich (Oswald Wolff Books–Berg Publisher) 1989. Pp. 1–13. – Holý, Jiří: *SVĚT FRANTIŠKA LANGRA*. In: František Langer: *Byli a bylo*. Praha (Státní pedagogické nakladatelství) 1991. S. 301–306. – Holzknecht, Václav: *Jaroslav Ježek a Osvobozené divadlo*. Praha (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění) 1957. [Viz zejm. s. 46–55.] – Hyršlová, Květa: *Die ČSR als eines der Hauptzentren der deutschen antifaschistischen Kultur in der Jahren 1933–1939. Der gemeinsame tschechisch-deutsche Kampf zur Verteidigung der Kultur*. In: *Historica*. Sv. 22, 1983. S. 183–229. – Jarmatz, Klaus: *Literatur im Exil*. Berlin 1966. – Jellínek, Ivan: *Josef Lederer*. [Předmluva.] In: Lederer, Josef: *Básnické dílo*. [Uspoř. Vladimír Svoboda.] Praha (Rozmluvy, nakladatelství Alexandra Tomského) 1993. S. 5–17. [Viz zejm. s. 5–6.] – Jiránek, Jaroslav: *Vít Nejedlý. Z historie bojů o novou socialistickou kulturu*. Praha (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění) 1959. – Konrád, Edmond: *Národní umělec František Langer*. Praha (nakl. neuveden) 1949. – Kovtun, Jiří: *Doslov*. In: Lederer, Josef: *Elegie*. Purley, Surrey [Anglie] (Nakladatelství Rozmluvy) 1986. S. 47–51. – Krejčí, Emil: *Armošt Dvořák*. Praha (Divadelní ústav) 1970. – Křen, Jan: *Do emigrace. Buržoazní zahraniční odboj 1938–1939*. Praha (Naše vojsko) 1963. – Křen, Jan: *Do emigrace. Západní zahraniční odboj 1938–1939*. [2. vydání.] Praha (Naše vojsko) 1969. [Viz zejm. s. 19–381, 437–449.] – Křen, Jan: *V emigraci. Západní zahraniční odboj 1939–1940*. Praha (Naše vojsko) 1969. [Viz zejm. s. 342–372, 415–484, 485–587.] – Kuklík, Jan: *Londýnský exil a obnova československého státu, 1938–1945. Právní a politické aspekty obnovy Československa z hlediska prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci*. Praha (Karolinum) 1998. – Kvaček, Robert: *Diplomaté a ti druzí. K dějinám diplomacie za druhé světové války*. Praha (Panorama) 1988. – Leske, Birgid–Reinisch, Marion: *Exil in Grossbritannien*. In: *Exil in der Tschechoslowakei, in Grossbritannien, Skandinavien und in Palästina*. [Mit einem Beitrag von Mathias Hansen.] *Kunst und Literatur im antifaschistischen Exil 1933–1945*. Bd. 5. [Hrsg. Ludwig Hoffmann. Red. Gisela Seeger.] Leipzig (Verlag Philipp Reclam jun.) 1980. S. 145–305. [Viz zejm. s. 100–101, 119, 121, 124–126, 147–153, 163–188, 197–273, 276, 629, 639, 645, 656, 661, 663–665, 672.] – Lyon, James K.: *Bertolt Brecht im Amerika*. Frankfurt am Main (Suhrkamp) 1984. – Macháčková–Riegerová, Věra: *Ernst Sommer–Leben und Werk*. Praha (Universita Karlova) 1969. – Marczak–Oborski, Stanisław: *Teatr czasu wojny. Polskie życie teatralne w latach II. wojny światowej (1939–1945)*. Warszawa (Państwowy Instytut Wydawniczy) 1967. [Viz zejm. s. 86–87, 94–95, 107–108.] – Merhaut, Václav: *Jiří Weiss*. Praha (Československý filmový ústav) 1988. [Viz zejm. s. 4–12, 23.] – Mierendorff, Marta: *Exiltheater im Sinnzusammenhang*. Los Angeles (University of Southern California) 1977. – Mittenzwei, Werner: *Das Schicksal des deutschen Theaters im Exil 1933–1945*, Sitzungsberichte der Akademie der Wissenschaften der DDR, Gesellschaftswissenschaften [Akademie–Verlag, Berlin, DDR], Jg. 1978, Nr. 10, S. 3–14. – Novák, Arne: *Jan Neruda*. Praha 1921. – Reimann, Paul: *Von Herder bis Kisch. Studien zur Geschichte der deutsch–österreich–tschechischen Literaturbeziehungen*. Berlin (Dietz) 1961. – Reisner, Ingeborg: *Kabarett als Werkstatt des Theaters. Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades an der Philos. Fakultät der Universität Wien*. Bde. 1–2. Wien (Universität Wien) 1961. – Rinderknecht, Peter: *Der Schriftsteller Peter Lotar* [incl. bibliografie], Badener Neujahrsblätter, Baden 1971. – Rokyta, Hugo: *Adalbert Stifter a Čechy*. České Budějovice (Krajská knihovna) 1968. – Roessler, Peter: *Dramaturgie der Demokratie*. In: *Dramaturgie der Demokratie: Theaterkonzeptionen des österreichischen Exils*. [Hrsg. Peter Roessler–Konstantin Kaiser.] Wien (Promedia Druck– und Verlagsgesellschaft) s. a. [1989]. S. 7–40. – Rorrison, Hugh: *German Theatre and Cabaret in London, 1939–1945*. In: *Theatre and Film in Exile. German Artist in Britain, 1933–1945*. [Edit. by Günter Berghaus.] Oxford–New York–München (Oswald Wolff Books–Berg Publishers) 1989. Pp. 47–77. [Viz zejm. s. 47–59, 62, 66–74.] – Rösler, Walter: *Von den Anfängen bis 1945*. In: Otto, Rainer–Rösler, Walter: *Kabarettgeschichte. Abriss des deutschsprachigen Kabarett*. Berlin [DDR] (Henschelverlag) 1981. S. 12–168. [Viz zejm. s. 143–168.] – Scherl, Adolf: *E.F. Burian divadelník*. In: Obst, Milan–Scherl, Adolf: *K dějinám české divadelní avantgardy*. Praha (Nakladatelství Československé akademie věd) 1962. S. 149–294. [Viz zejm. s. 162–236, 239–241, 258–259,

265-266, 268-270, 283.] – Scherl, Adolf: *Z minulosti našeho uměleckého přednesu*. In: Axenov, Vsevolod-Scherl, Adolf-Vnouček, František: *Knihy o uměleckém přednesu*. Praha (Orbis) 1957. S. 11-93. [Viz zejm. s. 63-85.] – Schneider, Hansjörg: *Exilltheater in der Tschechoslowakei 1933-1938*. Berlin [DDR] (Henschelverlag) 1979. [Viz zejm. s. 13, 33-34, 36, 43-46, 49-51, 57, 72, 75-76, 81-86, 124, 127, 130, 135, 139-140, 145-146, 165, 177, 199, 201, 208, 212, 219, 226-228, 238-241.] – Schneider, Hansjörg: *Exil in der Tschechoslowakei*. In: *Exil in der Tschechoslowakei, in Grossbritannien, Skandinavien und in Palästina*. [Mit einem Beitrag von Mathias Hansen.] *Kunst und Literatur im antifaschistischen Exil 1933-1945*. Bd. 5. [Hrsg. Ludwig Hoffmann. Redig. Gisela Seeger.] Leipzig (Verlag Philipp Reclam jun.) 1980. S. 15-143. [Viz zejm. s. 126, 128.] – Schonberg, Michal: *Osvobozené*. Praha (Odeon) 1992. [Viz zejm. s. 363-396 a passim.] – Sochorovská, Valeria: *Hugo Haas*. Brno (Blok) 1971. [Viz zejm. s. 79-83.] – Srba, Bořivoj: *České divadlo za nacistické okupace a druhé světové války*. In: *Dějiny českého divadla*. Sv. 4. [Redig. František Černý a Adolf Scherl.] Praha (Academia) 1983. S. 439-570, 623-637. [Viz zejm. s. 564-570, 636-637.] – Srba, Bořivoj: *Divadelní a kulturní aktivity českých politických emigrantů a zahraničních krajanů v letech druhé světové války 1939-1945*, *Estetika*, *Časopis pro estetiku a teorii umění* [Academia, Praha], r. 36, 1999, č. 1-3, s. 8-26. – Srba, Bořivoj: *Divadlo za mřížemi 1939-1945*. *Projevy české divadelní tvorivosti v pracovních, internačních a koncentračních táborech a věznicích nacistické Třetí říše*. *Divadelní revue*, r. 6, 1995, č. 1, s. 9-27. – Srba, Bořivoj: *E. F. Burian a jeho program poetického divadla*. In: *E. F. Burian a jeho program poetického divadla*. Edice *České divadlo*. Sv. 5. [Uspoř. Bořivoj Srba.] Praha (Divadelní ústav) 1981 [ve skutečnosti 1986]. S. 160-203. – Srba, Bořivoj: *Inscenační tvorba E. F. Buriana 1939-1941*. Literárněvědné práce. Sv. 24. [Interní tisk – rozmnoženina.] Praha (Ústav pro českou a světovou literaturu ČSAV) 1980 [ve skutečnosti 1990]. [Viz zejm. s. 54-111, 126-148, 270-273, 335-341, 394-398, mj. i odkazy na materiál primární povahy.] – Srba, Bořivoj: *O nové divadlo*. *Nástup nových vývojových tendencí v českém divadelnictví v letech 1939-1945*. Praha (Panorama) 1988. – Srba, Bořivoj: *Poetické divadlo E. F. Buriana*. *Spisy Janáčkovy akademie múzických umění*. Sv. 9. Praha-Brno (Státní pedagogické nakladatelství) 1971 [ve skutečnosti 1985]. [Passim.] – Stamberg, Ursula: *Deutschsprachiges Theater im Prag der Zwischenkriegszeit*. *Dissertation zur Erlangung der Philosophie an der Grund- und Intergrativwissenschaftlichen Fakultät der Universität Wien*. Wien 1993. Exempl. uchov. v soukr. archivu Bořivoje Srby. – Stephen, Alexander: *Die deutsche Exilliteratur, 1933-1945*. *Eine Einführung*. München (C. H. Beck) 1979. – Stompor, Stephan: *Künstler im Exil in Oper, Konzert, Operette, Tanztheater, Schauspiel, Kabarett, Rundfunk, Film, Musik- und Theaterwissenschaft sowie Ausbildung in 62 Ländern*. Bde. 1-2. Frankfurt am Main-Berlin-Bern-New York-Paris-Wien (Peter Lang) 1994. [Viz zejm. s. 105-107, 112, 114, 119-120, 130-131, 152, 182, 207, 222-223, 275, 286-332, 343, 454, 463, 568, 598, 639, 645-646, 703, 747.] – Szota, Wiesław: *Z dejm československej légie v Polsku*. In: *Polsko-československé bratrstvo zbrani v druhej svetovej vojne*. [Uspoř. Stanisław Wronski.] Bratislava (Osveta) 1962. S. 16 n. – Thuneecke, Jörg: *Das Hübscheste sind die Lieder*. *Allan Gray's Contribution to the FDKB Revue Mr. Gulliver goes to School*. In: *Theatre and Film in Exile. German Artists in Britain, 1933-1945*. [Edit. by Günter Berghaus.] Oxford-New York-München (Oswald Wolff Books-Berg Publisher) 1989. Pp.79-97. – Tigrid, Pavel: *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*. Toronto (Sixty-eight Publishers Corp.) 1988 [1. vydání]. Praha (Odeon) 1992 [v Odeonu 3. vydání]. – Träger, Josef: *Přišel, viděl, zvířel*. In: *Jan Werich .....tiletý. Zdravice Werichových přátel k 6. 2. 1965*. [Uspoř. Josef Träger.] Praha (Orbis) 1965. S. 29-46. – Vněšňajva politika Sovetskogo Sojuza v period Otčestvennoj vojny. Tom 1-4. Moskva 1946-1947. – Wächter, Hans Christof: *Theater im Exil. Sozialgeschichte des deutschen Exilltheaters 1933-1945*. [Mit einem Beitrag von Louis Naef: *Theater der deutschen Schweiz*.] München (C. Hanser) 1973. – Wächter, Hans Christof: *Theater im Exil-Initiative und Provokation*. In: *Theater im Exil 1933-1945. Schriftenreihe der Akademie der Künste, Berlin-West*. Bd. 12. [Hrsg. Lothar Schirmer.] Berlin-West (Akademie der Künste) 1979. S. 20-30. – Wegner, Matthias: *Exil und Literatur. Deutsche Schriftsteller im Ausland 1933-1945*. Frankfurt am Main (Athenäum) 1968. – Weinzierl, Ulrich: *Österreich und die Exilliteratur*, *Aufrisse*, *Zeitschrift für politische Bildung* [Wien], Jg. 3 (1982), Nr. 2 [hrsg. Friedrich Bauer u.a.], S. 31 ff. – Weiskopf, Franz Carl: *Unter fremden Himmeln. Ein Abriss der deutschen Literatur im Exil 1933-1947*. Berlin 1957. – Wipplinger, Erna: *Österreichisches Exilltheater in Grossbritannien (1938 bis 1945)*. *Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades an der Grund- und Intergrativwissenschaftlichen Fakultät der Universität Wien*. Wien 1984. Typoscript ulož. v Institut für Theaterwissenschaft an der Universität Wien-Bibliothek, sign. 1, 234097-C.Th. [Viz zejm. s. 24-25, 34-41, 45-47, 60, 83-160, 179-193, 199, 224, 266-268.] – Wipplinger, Erna: „Von Adam bis Adolf.“ *Die politisch-satirischen Kleinkunstprogramme der österreichischen Exilbühne „Laternldl“*. *Mitteilungen des Instituts für Wissenschaft und Kunst* [Wien], Jg. 40 (1985), Nr. 1-2, S. 30-34. – Wipplinger, Erna: „Zünden soll d'Latern“, *Österreichisches Exilltheater in Grossbritannien*, *Wespennest*, *Zeitschrift für Blanchere Texte und Bilder* [Wien], Nr. 56 (1984), S. 29-38. – Závodský, Arthur: *Über einen Zeitabschnitt der progressiven beziehungen des tschechischen und deutschen Theaters in den böhmischen Ländern*, *Maske und Kothurn* [Wien], Jg. 1966, S. 187-190.

Sborníky vědeckých prací

Die deutsche Exilliteratur 1933–1945. [Hrsg. Manfred Durzak.] Stuttgart (Philipp Reclam jun.) 1973. – *Deutsches Exildrama und Exiltheater. Akten des Exilliteratur-Symposiums der University of South Carolina* 1976. *Jahrbuch für internationale Germanistik.* Reihe A. *Kongressberichte.* Bd. 3. [Hrsg. Wolfgang Elfe-James Hardin-Günter Holst.] Bern-Frankfurt am Main-Las Vegas 1977. – *Dramaturgie der Demokratie: Theaterkonzeptionen des österreichischen Exils.* [Hrsg. Peter Roessler-Konstantin Kaiser.] Wien (Promedia Druck- und Verlagsgesellschaft) s. a. [1989]. [Viz zejm. s. 7–40.] – *Drehscheibe Prag. Deutsche Emigranten 1933–1939. Staging Point Prague. German Exiles 1933–1939. Katalog der Ausstellung des Adalbert Stifter-Vereins, München: Sudetendeutschen Haus München* 27. 1.–15. 3. 1989; *Museum Ostdeutsche Galerie, Regensburg* 22. 9.–5. 11. 1989. [Hrsg. u. Texten Peter Becher-Sigrid Canz.] München (Adalbert Stifter-Verein) 1989. – *Echo zleva. O práci agitáční umělecké skupiny německých komunistů Echo von links na Karlovarsku.* [Uspoř. a zpracoval Hanuš Frank.] Karlovy Vary (Okresní osvětový dům) 1961. [Viz zejm. s. 31, 137.] – *Exil in den USA.* [Mit einem Bericht „Schanghai–Eine Emigration am Rande“.] *Kunst und Literatur im Antifaschistischen Exil 1933–1945.* Bd. 3. [Hrsg. Eike Middell u. Kol.] Leipzig (Verlag Philipp Reclam jun.) 1983. – *Exil in der Tschechoslowakei, in Grossbritannien, Skandinavien und in Palästina.* [Mit einem Beitrag von Matthias Hansen.] *Kunst und Literatur im antifaschistischen Exil 1933–1945.* Bd. 5. [Hrsg. Ludwig Hoffmann. Redaktion Gisela Seeger.] Leipzig (Verlag Philipp Reclam jun.) 1980. [Viz zejm. s. 147–305.] – *Exile in Great Britain. Refugees from Hitler's Germany.* [Edit. by Gerhard Hirschfeld.] Leamington Spa–New Jersey 1984. – *Exodus 1933–1939. A Survey of Jewish Emigration from Germany.* [Edit. by Werner Rosenstock.] *Leo Baeck Institute Year Book* [Jerusalem], Vol. 1, 1956. – *Inter arma non silent Musae. The War and the Culture 1939–1945.* [Edit. by Czesław Madajczyk.] Warszawa (Polish Academy of Sciences–Committee of Historical Sciences: Institute of History) 1977. – *Das Jahr 1941 in der europäischen Politik.* [Hrsg. Karl Bosl.] München-Wien (R. Oldenbourg) 1972. – *Kunst im Exil in Grossbritannien 1938–1945. Katalog zur 102. Sonderausstellung–Historisches Museum der Stadt Wien.* Wien (Historisches Museum der Stadt Wien). – *The Muses flee Hitler. Cultural Transfer and Adaptation 1930–1945.* [Edit. by Jarell C. Jackman–Carla M. Bordeu.] Washington D. C. (Smithsonian Institution Press) 1983. – *Österreicher im Exil. Grossbritannien 1938–1945. Eine Dokumentation.* [Hrsg. Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes. Einleitungen, Auswahl und Bearbeitung Wolfgang Muchitsch. Mit einem Geleitwort von H. Steiner.] Wien (Österreichischer Bundesverlag) s.a. [1992]. [Zde viz především komentáře, spojovací texty a poznámkový aparát, zejm. pak s. 1–12, 50–64, 154–174, 358–377, 422–427, 549–597.] – *Österreicher im Exil 1934 bis 1945. Protokoll des Internationalen Symposiums zur Erforschung des österreichischen Exils von 1934 bis 1945, abgehalten vom 3. bis 6. Juni 1975 in Wien.* [Hrsg. Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes, Wien,–Dokumentationsstelle für neuere österreichische Literatur, Wien.] Wien 1977. – *Protokoll des II. Internationalen Symposiums zur Erforschung des deutschsprachigen Exils nach 1933 in Kopenhagen* 1972. [Hrsg. Deutsches Institut der Universität Stockholm.] Stockholm (Stockholmer Universität, Deutsches Institut) 1972. – *Theatre and Film in Exile. German Artists in Britain, 1933–1945.* [Edit. by Günter Berghaus.] Oxford–New York–München (Oswald Wolff Books–Berg Publishers) 1989. [Viz zejm. s. 1–45, 50–51, 19–61, 103–105, 107–111, 113, 117.] – *Theater im Exil 1933–1945. Katalog zur Ausstellung. Akademie der Künste, Berlin–West, 21.10.–18. 11. 1973.* [Hrsg. Walter Huder.] Berlin–West (Akademie der Künste) 1973. [Viz zejm. s. 28–30, 62–63.] – *Theater im Exil 1933–1945. Protokoll der Konferenz, Akademie der Künste, Berlin–West, 7.–11. 11. 1973.* [Hrsg. Walter Huder.] Berlin–West (Akademie der Künste) 1974. – *Theater im Exil 1933–1945. Protokoll des Symposiums der Akademie der Künste, Berlin–West 1979. Schriftenreihe der Akademie der Künste.* Bd. 12. [Hrsg. Lothar Schirmer.] Berlin–West (Akademie der Künste) 1979. [Viz zejm. s. 128–132, 165–171.] – *Wer genug geweint hat, Beiträgen aus Symposium Kabarett, Satire im Widerstand 1933–1945.* *Tribüne, Zeitschrift zum Verständnis des Judentums,* Jg. 24 (1985), Ht. 95 [hrsg. Edita Koch], S. 48–54. – *Zeit und Theater 1933–45.* Bd. 6: *Diktatur und Exil.* [Hrsg. Günther Rühle.] Frankfurt am Main 1980.

Souborná díla

Appignanesi, Lisa: *Das Kabarett.* [Mit einem Vorwort von Werner Finck.] Stuttgart (Belser Verlag) 1976. [Viz zejm. s. 162–168.] – Appignanesi, Lisa: *The Cabaret.* London 1975. [Viz zejm. s. 161–170.] – Bartošek, Luboš: *Dějiny československé kinematografie.* Sv. 1. *Němý film 1896–1930.* Praha (Státní pedagogické nakladatelství) 1979. – Bartošek, Luboš: *Dějiny československé kinematografie.* Sv. 2. *Zvukový film 1930–1945.* Praha (Státní pedagogické nakladatelství) 1983. – Bartošek, Luboš: *Náš film: kapitoly z dějin (1896–1945).* Praha (Mladá fronta) 1985. – Brož, Jaroslav–Frida, Myrtil: *Historie československého filmu v obrazech 1898–1930.* Praha (Orbis) 1959. – Budzinski, Klaus: *Pfeffer ins Getriebe. So ist und wurde das Kabarett.* München (Universitas Verlag) 1982. [Viz zejm. s.147–168.] – *Dějiny českého divadla.* Sv. 4.

[Uspoř. František Černý. Redig. Adolf Scherl.] Praha (Academia) 1983. – *Druhá světová válka v dokumentech a fotografiích*. Sv. 1–2. Praha 1968. – Elsom, John: *Post-war British Theatre*. London (Routledge & K. Paul) 1976. – Greul, Heinz: *Bretter, die die Zeit bedeuten: Die Kulturgeschichte des Kabarett*. Köln am Rhein-Berlin 1967. [Viz zejm. s. 341–364.] – Havelka, Jiří: *Kronika našeho filmu, 1898–1965*. Praha (Československý filmový ústav) 1967. – Hudson, Lynton: *The English Stage 1850–1950*. London–Sydney–Toronto–Bombay (George G. Harrap & Co. Ltd.) 1951. [Viz zejm. s. 203–223.] – Hunt, Hugh–Richards, Kenneth–Taylor, John Russel: *The Revels History of Drama in English*. London–New York (Methuen & Co. Ltd.–Barnes & Noble Books) 1978. [Viz zejm. s. 45–47, 143–158, 224–226.] – Mander, Raymond–Mitchenson, Joe: *A Picture History of The British Theatre*. London (Hulton Press) 1957. – Noble, Peter: *British Theatre*. London s.a. – Otto, Rainer–Rösler, Walter: *Kabarettgeschichte. Abriss des deutschsprachigen Kabarett*. Berlin [DDR] (Henschelverlag) 1981. [Viz zejm. s. 143–168, 406–407.] – Taylor, A. J. P.: *English History 1914–1945. Oxford History of England*. Vol. 15. London 1965. [Viz zejm. s. 489, 516.] – Trewin, J. C.: *The English Theatre. Life and Leisure*. Vol. 1. London 1948. – Trussler, Simon: *British Theatre. The Cambridge Illustrated History of British Theatre*. Cambridge (University Press) 1994. [Viz zejm. s. 300–319.]

Encyklopedie a biografické slovníky

Bartošková, Šárka–Bartošek, Luboš: *Filmové profily*. Sv. 2. *Českoslovenští režiséři, kameramani, hudební skladatelé a architekti hraných filmů*. Praha (Československý filmový ústav) 1986. – *Biographisches Handbuch der deutschsprachigen Emigration nach 1933*. Bd. 1. *Politik, Wirtschaft, Öffentliches Leben*. [Leitung: Werner Röder, München,–H. A. Strauss, New York.] München–New York–London–Paris (K. G. Saur) 1980. [Viz zejm. hesla IfZ /Institut für der Zeitgeschichte, München/: *Freund, Ludwig*, s. 193–194; IfZ: *Priester, Eva*, s. 576; IfZ: *Reimann, Paul*, s. 593–594.] – Březina, Václav: *Lexikon českého filmu. 2000 filmů 1930–1997*. Praha (Cinema) 1996. – *The Concise Oxford Dictionary of Music*. [Edit. by Michael Kennedy.] London–New York–Toronto (Oxford University Press) 1980. [Viz zejm. nesign. hesla *Kraus Otakar*, s. 353; *Süsskind Walter*, s. 636; *Tausky Vilem*, s. 647.] – *Československý biografický slovník*. [Uspoř. Encyklopedický institut Československé akademie věd. Ved. autorského kol. Josef Tomeš–Alena Léblová.] Praha (Academia) 1992. [Viz zejm. nesign. hesla *Goldstücker Eduard*, s. 169; *Lamač Karel*, s. 397.] – *Československý hudební slovník osob a institucí*. Sv. 1, A–L. Sv. 2, M–Ž. [Uspoř. a redig. Gracian Černušák–Bohumír Štědroň–Zdenko Nováček.] Praha (Státní hudební vydavatelství) 1963 a 1965. [V 1. svazku viz zejm. hesla Černušák, Gracian: *Herlingerová, Růžena*, s. 426; týž: *Hlouňová Marie*, s. 445; ve 2. svazku zejm. hesla Štědroň, Bohumír: *Patzková Anna*, s. 259–260; Černušák, Gracian: *Süsskind, Hans Walter*, s. 647; Štědroň, Bohumír: *Fuchsová Liza*, s. 1041.] – *Die deutsche Exilliteratur 1933–1945*. [Hrsg. Manfred Durzak.] Stuttgart (Philipp Reclam jun.) 1973. [Viz zejm. 3. díl, Lexikalischerteil, s. 521–592.] – *Encyclopædia Britannica*. [Edit. by Warren E. Preece.] Vol. 1–24. Chicago (Encyclopedie Britannica–W. Benton) 1965–. – *Encyclopédia dramatických umení Slovenska*. Sv. 1, A–L. [Uspoř. Richard Blech a kol. Ved. redaktor Rudolf Mrlián.] Bratislava (Veda, vydavateľstvo Slovenskej akademie vied) 1989. [Viz zejm. nesign. heslo *Kraus Otakar* [!], s. 624.] – *Encyclopédia filmu*. [Uspoř. Richard Blech. Zprac. autorský kol.] Bratislava (Vydavateľstvo Obzor) 1993. [Viz zejm. nesign. hesla *Lamač Karel*, s. 452–453; *Lom Herbert*, s. 481–482; *Weiss Jiří*, s. 889–890.] – *International Biographical Dictionary of Central European Emigrés 1933–1945*. Vol. 2. *The Arts, Sciences and Literature*. Part 1, A–K. Part 2, L–Z. [General Editors Herbert A. Strauss, New York,–Werner Röder, München.] München–New York–London–Paris (K. G. Saur) 1983. [Viz zejm. hesla IfZ /Institut für Zeitgeschichte, München/ *Demel Paul*, s. 209; *Fischer Heinrich*, s. 299–300; *Fuchs Rudolf*, s. 348; *Küter Charlotte*, s. 671; *Lewitt, Paul*, s. 722; *Lotar Peter*, s. 749; *Richter Friedrich*, s. 966; *Sommer Ernst*, s. 1093–1094; *Warnholtz, Elsbeth*, s. 1209; a heslo R. F. J. I.: *Jokl Anna Maria*, s. 572.] – *Kdo je kdo, 91/92. Česká republika*. Sv. 1. A–M. Praha (Nakladatelství Kdo je kdo) 1991. [Viz zejm. nesign. heslo *Mucha Jiří*, s. 630.] – *Kdo je kdo v České republice na přelomu 20. století*. [Editor Michael Třeštík.] Praha (Agentura Kdo je kdo) 1998. [Viz zejm. nesign. hesla *Ornest Ota*, s. 430; *Schwarz–Červinka Josef*, s. 529–530; *Tigríd Pavel*, s. 612.] – Kunc, Jaroslav: *Slovník českých spisovatelů beletristů 1945–1956*. Praha (Státní pedagogické nakladatelství) 1957. [Viz zejm. heslo *Langer František*, s. 242–244; *Mucha Jiří*, s. 272–274.] – *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce*. Sv. 2, H–L, díl 2, K–L. [Ved. redaktor Vladimír Forst. Zprac. autorský kol.] Praha (Academia) 1993. [Viz zejm. hesla vk /Viktor Kudělka/: *Kodíček Josef*, s. 767–768; Im–vk /Luboš Merhaut–Viktor Kudělka/: *Langer František*, s. 1137–1142.] – *Literaturlexikon. Autoren und Werke deutscher Sprache*. Bd. 6. [Hrsg. Walter Killy.] Gütersloh (Bertelsmann Lexikon Verlag) 1990. [Viz zejm. heslo Hellmig, Mechtild: *Jokl, Anna Maria*, s. 127–128.] – *Malá československá encyklopedie*. Sv. 1–6. [Uspoř. Encyklopedický institut Československé akademie věd. Ved. red. Miroslav Štěpánek.] Praha (Academia) 1984–1987. – *Malá encyklopédia filmu. Zahraničná tvorba*. [Uspoř. Richard Blech. Zprac. autorský kol.] Bratislava (Obzor) 1974. [Viz zejm. nesign. heslo *Lom Herbert*, s. 338.] – *Národní divadlo a jeho předchůdci. Slovník umělců*

divadel Vlastenského, Stavovského, Prozatímního a Národního. [Hlavní red. Vladimír Procházka.] Praha (Academia) 1988. [Viz zejm. heslo V. V. /Vladimír Vašut/: *Machov Saša*, s. 290–292.] – *Pazdírkvův hudební slovník naučný.* [Sešitové vydání.] 2. část–osobní. Aaron–Modr. [Redig. Gracian Černušák a Vladimír Helfert.] Brno (Nakladatel Oldřich Pazdírek) 1933–1939. Seš. 13 [celého díla 25], únor 1936. [Viz zejm. heslo Černušák, Gracian: *Herlingerová Růžena*, s. 386.] – Pejskar, Jožka: *Poslední pocta. Památník na zemřelé československé exulanty v letech 1948–1981.* Sv. 1. Zürich (Konfrontation AG/SA) 1986. [Viz zejm. hesla *Korbel, Josef*, s. 125; *Hostovský, Egon*, s. 234–239.] – Pejskar, Jožka: *Poslední pocta. Památník na zemřelé československé exulanty v letech 1948–1984.* Sv. 2. Zürich (Konfrontace) 1986. [Viz zejm. hesla *Herlingerová, Růžena*, s. 74–75; *Kodíček, Josef*, s. 93–94; *Voshovec, Jiří*, s. 97–98.] – Pejskar, Jožka: *Poslední pocta.* Sv. 3. S. 1. [Baltimore] (vl. nákladem) 1989. [Viz zejm. heslo *Lotar, Petr*, s. 137–142.] – Pejskar, Jožka: *Pronásledovaní vlastenci.* Vydalo Ústředí čs. strany národně sociální v exilu k 90. výročí založení strany národně sociální, 1897–1987. S. 1. [USA] 1987. [Viz zejm. heslo *Klátíl, František*, s. 138–139.] – Perstická, Dagmar: *Osobnosti. Nositelé Řádu Tomáše Garrigue [!] Masaryka 1991 a 1992.* Brno (Státní vědecká knihovna) 1993. [Viz zejm. heslo *Fischl Viktor*, s. 62.] – *Postavy brněnského jeviště. Umělci Národního, Zemského, Státního a Národního divadla v Brně 1884–1994. Český divadelní slovník.* Sv. 1–3. [Uspoř. a redig. Eugenie Dufková a Bořivoj Srba.] Brno (Státní/Národní/ divadlo v Brně) 1984, 1989, 1994. [Viz zejm. heslo SP /Svatava Přibáňová/: *Tauský Vilém*, sv. 3, s. 771.] – Seeger, Horst: *Musiklexikon. Personen A–Z.* Leipzig (Deutscher Verlag für Musik) 1981. – Seeger, Horst: *Opernlexikon.* Berlin (Henschelverlag) 1986. – *Slovník českého románu 1945–1991.* [Uspoř. Blahoslav Dokoupil a Miroslav Zelinský. Zprac. autorský kol.] Ostrava (Sfinga) 1992. [Viz zejm. hesla (JZ) /Jiří Zahradnický/: *Pravděpodobná tvář*, (mu) /Marie Uhlířová/: *Podivné lásky*, s. 147–148, 149–150.] – *Slovník českých spisovatelů.* [Uspoř. a redig. Rudolf Havel–Jiří Opelík. Zprac. autorský kol.] Praha (Československý spisovatel) 1964. [Viz zejm. heslo pb /Přemysl Blažiček/: *Jiří Mucha*, s. 330.] – *Slovník spisovatelů německého jazyka a spisovatelů lužickosrbských.* [Uspoř. Václav Bok–Věra Macháčková–Riegerová–Jiří Veselý.] Praha (Odeon) 1987. Passim. – Tomeš, Josef a kol.: *Český biografický slovník XX. století.* Sv. 1–3. Praha (Paseka–Petr Meissner) 1999. – Walk, Joseph: *Kurzbiographien zur Geschichte der Juden 1918–1945.* [Hrsg. Leo Baeck Institute, Jerusalem.] München–New York–London–Paris (K.G. Saur) 1988. [Viz zejm. hesla *Gutmann, Julius*, s. 133; *Lewit, Paul*, s. 232; *Valk, Fritz*, s. 373.]

Přehledové a datové příručky a mapy

Čejka, Eduard–Richter, Karel: *Historické události. Druhá světová válka. Datová příručka. Malé encyklopedie*, sv. 7. Praha (Mladá fronta) 1979. – *Československé dějiny v datech.* [Uspoř. Zdeněk Urban. Zprac. autorský kolektiv.] Praha (Nakladatelství Svoboda) 1986. [Viz zejm. s. 431–433.] – *London Pictorial Map.* London (Published by Geographers' Map Co. LTD) 1945[?].

Bibliografické soupisy

Ahrens, Ursula: *Bio–Bibliographie der Exildramatik 1933–1945 erarbeitet innerhalb eines Forschungsauftrags der DFG.* In: *Theater im Exil 1933–1945. Protokoll der Konferenz, Akademie der Künste, Berlin–West*, 7.–11. 11. 1973. [Hrsg. Walter Huder.] Berlin–West (Akademie der Künste) 1974. S. 145–152. – *Heimat ist anderswo? Leben vor 1933 in Deutschland–Leben in der Fremde–Leben nach 1945. Stationen auf dem Wege durchs Exil: Literatur und Veröffentlichungen aus allen Bereichen von Kunst, Kultur, Wissenschaft, Politik und Gesellschaft.* Teil 1.–2. *Antikvariat–Katalog.* No. 23, 25. Drelsdorf (Der Büchergarten Drelsdorf) 1977, 1987. – *Literatur in Auswahl–Selected Bibliography.* In: *Drehscheibe Prag. Deutsche Emigranten 1933–1939. Staging Point Prague. German Exiles 1933–1939. Katalog der Ausstellung des Adalbert Stifter–Vereins, München: Sudetendeutschen Haus München* 27. 1.–15. 3. 1989; *Museum Ostdeutsche Galerie, Regensburg* 22. 9.–5. 11. 1989. [Hrsg. u. Texten Peter Becher–Sigrid Canz.] München (Adalbert Stifter–Verein) 1989. – Maas, Lieselotte: *Handbuch der Deutschen Exilpresse 1933–1945. Handbook of The German Exile Press 1933–1945.* Bd. 1. [Hrsg. Ebergard Lämmert.] München–Wien (Hauser) 1976. – Srbová, Jarmila: *Soupis časopiseckých článků k divadelní tvorbě E. F. Buriana z let 1933–1941, D 34–D 41, Brno 1972.* Exmpl. typoskriptu ulož. v Divadelním ústavu–knihovna, Praha, a v Moravské zemské knihovně, Brno. [Viz zejm. s. 47–48, 61–64, 90–92, 138–139.] – Sternfeld, Wilhelm–Tiedemann, Eva: *Deutsche Exil–Literatur 1933–1945. Eine Bio–bibliografie.* Heidelberg–Darmstadt (L. Schneider) 1962.